

Beheerstrategie Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Collectief ANB West-Brabant

Beheerstrategie Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Collectief ANB West-Brabant

**Opgesteld door:
Stichting Zeebra i.o.
Ing. C. Braat**

**In opdracht van:
Collectief ANB West-Brabant**

Juli 2015

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Uitgangssituatie 2015	7
2.1 Leefgebied open akkerlandschap klei met natte dooradering	7
2.2 Leefgebied open grasland met natte dooradering	7
2.3 Leefgebied open akkerlandschap zand	9
2.4 Leefgebied droge dooradering vochtig	9
2.5 Leefgebied natte dooradering laagveen	11
2.6 Leefgebied water.....	11
3. Ambitie 2016-2022	12
3.1 Leefgebied open akkerlandschap klei met natte dooradering	12
3.2 Leefgebied open grasland met natte dooradering	13
3.3 Leefgebied open akkerlandschap zand	13
3.4 Leefgebied droge dooradering vochtig	13
3.5 Leefgebied natte dooradering laagveen	14
3.6 Leefgebied water.....	15
3.6 Leefgebied water.....	16
4. Indicatieve budgetverdeling	22
4.1 Agrarisch natuur- en landschapsbeheer	22
4.2 Agrarisch waterbeheer 2016.....	23
5. Aanpak beheerstrategie 2016	24
<u>Bijlagen</u>	
Bijlage 1: Instapcriteria en open te stellen beheerpakketten leefgebied Open akkerlandschap op klei met natte dooradering	26
Bijlage 2: Instapcriteria en open te stellen beheerpakketten leefgebied Open akkerlandschap op zand	28
Bijlage 3: Instapcriteria en open te stellen beheerpakketten leefgebied Open grasland met natte dooradering	30
Bijlage 4: Instapcriteria en open te stellen beheerpakketten leefgebied Droge dooradering vochtig	33
Bijlage 5: Instapcriteria en open te stellen beheerpakketten leefgebied Natte dooradering laagveen	35
Bijlage 6: Beheerpakketten leefgebied water	37

1. Inleiding

Met ingang van 1 januari 2016 is het Collectief ANB West-Brabant (hierna Collectief West) verantwoordelijk voor de uitvoering van het nieuwe stelsel voor agrarisch natuur en landschapsbeheer. Bij deze nieuwe aanpak wordt er een voordeurcontract (middels subsidiebeschikking) in hoofdlijnen gesloten tussen de provincie en het Collectief, waarin inhoudelijke en financiële afspraken worden gemaakt over het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in het werkgebied van het collectief. Het Collectief is op haar beurt verantwoordelijk voor de uitvoering van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in haar werkgebied. Ze sluit contracten met deelnemers (achterdeur) en draagt zorg voor ondermeer de naleving van de afspraken en de uitbetaling van de beheervergoedingen aan de deelnemers. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beheer ligt dus bij Collectief West. Om een subsidiebeschikking (voordeurcontract) te kunnen verkrijgen van de provincie moet het collectief een gebiedsaanbod bij de provincie neerleggen. Dit gebiedsaanbod is de resultante van een gebiedsproces, waarin de volgende stappen worden doorlopen:

- Het collectief stelt in overleg met gebiedspartijen een beheerstrategie op. In deze strategie zijn de na te streven doelen opgenomen en de stappen om hiertoe te komen.
- Op basis van de beheerstrategie worden potentiële deelnemers benaderd om deel te nemen aan agrarisch natuur en landschapsbeheer (voorintekening).
- Na de voorintekening wordt een beheerplan gemaakt waarin het beheer voor het werkgebied van het collectief is weergegeven.
- Dit beheerplan wordt vertaald in een gebiedsaanbod aan de provincie.
- Dit gebiedsaanbod wordt ecologisch getoetst om te zien dat het voorgenomen beheer ook bijdraagt aan het behalen van de doelen van het provinciale Natuurbeheerplan.

De kaders, die de provincie heeft gegeven voor het agrarisch natuur en landschapsbeheer zijn opgenomen in het Natuurbeheerplan van de provincie en de daarbij behorende handreiking. In het Natuurbeheerplan zijn de doelen gedefinieerd en in de handreiking (die tevens is geïntegreerd in het Natuurbeheerplan) zijn de minimale vereisten voor effectief beheer gedefinieerd. De beheerstrategie moet leiden tot het behalen van de doelen die in deze documenten zijn verwoord. E.e.a. natuurlijk binnen de mogelijkheden van het beschikbare budget.

In het Natuurbeheerplan zijn eveneens de doelen opgenomen, die de waterschappen middels ANLb 2016 willen realiseren. Het betreft het waterbeheer gekoppeld aan toekomstbestendige duurzame waterlopen, duurzaam peilbeheer, groene zuivering en duurzaam bodembeheer. In de praktijk is heel het werkgebied van het Collectief opengesteld voor de inzet van beheer gekoppeld aan deze pakketten met uitzondering van stedelijke gebieden, EHS (bestaande natuur en gerealiseerde nieuwe natuur) en gebieden waar GGOR recent is afgerond.

Collectief West maakt in 2016 al een begin met het realiseren van een aantal waterdoelen. Een aantal andere watedoelen zullen in 2016 verder uitgewerkt worden.

In het Natuurbeheerplan van de provincie Noord-Brabant zijn doelen voor natuur en water gedefinieerd. In deze beheerstrategie voor Collectief West wordt de vertaling van deze doelen naar een regionale strategie uitgewerkt. De provinciale doelen zijn geformuleerd om een bijdrage te leveren aan het behalen van Europese, nationale en provinciale doelen. Het doel van de regionale strategie is om aan alle doelen een bijdrage te leveren.

De beheerstrategie van het Collectief West, die voor u ligt, bouwt voort op de kennis, ervaring en de contracten, die vanuit het verleden met PSAN en SNL agrarisch beschikbaar zijn. Omdat het de eerste beheerstrategie van het Collectief is en niet alle benodigde gegevens beschikbaar zijn om een

afgewogen strategie te schrijven is het een 'Groeimodel'. Volgend jaar wordt deze strategie aangevuld met aanvullende informatie en keuzes die op basis van de aanvullende informatie dan worden gemaakt. Het is daarmee geen statisch maar een levend document.

Indien nodig wordt in deze beheerstrategie ook een uitstapje gedaan naar andere regelingen (StiKa, PSAN, regeling rustzones, Subsidieregeling Verbindingen en Landschap, GLB, etc.) die nodig zijn om het uiteindelijke agrarische natuur en landschapsbeheer goed vorm te geven.

2. Uitgangssituatie 2015

2.1 Leefgebied open akkerlandschap klei met natte dooradering

In dit leefgebied valt het gehele West-Brabantse zeekleigebied, het zeekleigebied van de Biesbosch en het zeekleigebied tussen de Bergse Maas en het slagenlandschap in de gemeente Waalwijk. In de eerste twee gebieden is bijna 6 jaar geleden gestart met collectief akkervogelbeheer. Binnen beide gebieden liggen verspreid een zestal gebieden met akkerranden voor akkervogels. In totaal gaat het om bijna 125 hectare (zie tabel 1). In het derde gebied liggen geen lopende contracten. Zie losse kaartbijlage met ligging akkerranden.

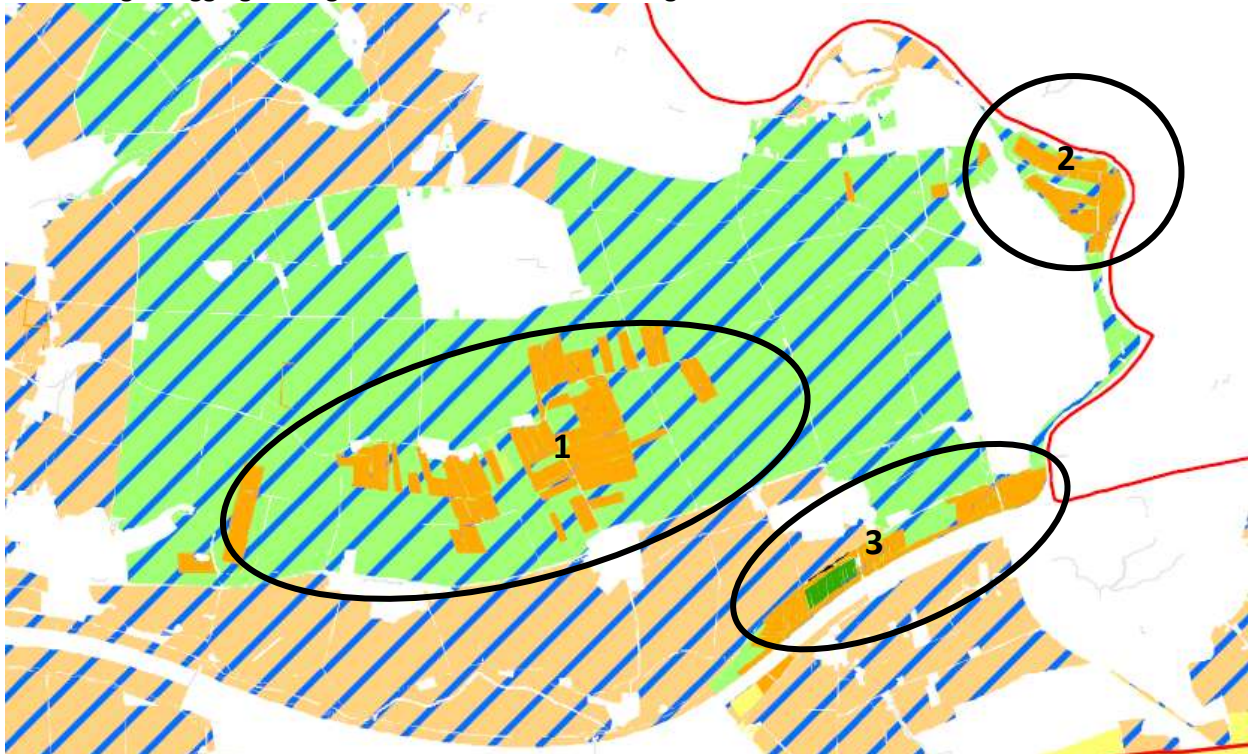
Tabel 1: Overzicht bestaande SNL-akkerranden t.b.v. akkervogels in leefgebied open akkerlandschap op klei met natte dooradering

Naam Collectief akkervogelbeheerplan	Oppervlakte akkerranden in 2015 (ha)
<i>Bergen op Zoom</i>	19,3
<i>Steenbergen- Bergen op Zoom noord</i>	73,2
Deelgebied Nieuw Vossemeer	18,1
Deelgebied Steenbergen	38,7
Deelgebied Oost-Graaf Hendrikpolder	16,4
<i>Moerdijk</i>	13,3
<i>Biesbosch</i>	18,9
Totale oppervlakte akkerranden	124,7

2.2 Leefgebied open grasland met natte dooradering

In het werkgebied van Collectief West is een groot deel van de zogenaamde komgronden en de buitendijkse gronden langs de Bergsche Maas in het Land van Heusden en Altena begrensd als open grasland met natte dooradering. In het Land van Heusden en Altena liggen op dit moment drie kerngebieden voor soorten van open grasland: Lange Bruggert, Wijkerzand en Heesbeensche uiterwaard. In totaal is in 2015 voor een oppervlakte van 533 hectare een beheercontract voor weidevogelbeheer afgesloten in deze gebieden (zie afbeelding 1).

Afbeelding 1: Ligging huidige beheercontracten in kerngebieden Land van Heusden en Altena

Percelen met beheercontract i.k.v. collectief weide- en akkervogelbeheer

Gebieden

- 1 Lange Bruggert
- 2 Wijkerzand
- 3 Heenbeensche uiterwaard

In de huidige situatie ligt binnen het werkgebied van Collectief West nog een gebied waar de afgelopen jaren inzet is gepleegd voor weidevogelbeheer. Dit betreft een gebied in de gemeente Drimmelen. Omdat de resultaten in dit gebied m.b.t. weidevogels ruimschoots onvoldoende zijn zal in dit gebied het weidevogelbeheer worden beëindigd als de contracten aflopen.

2.3 Leefgebied open akkerlandschap zand

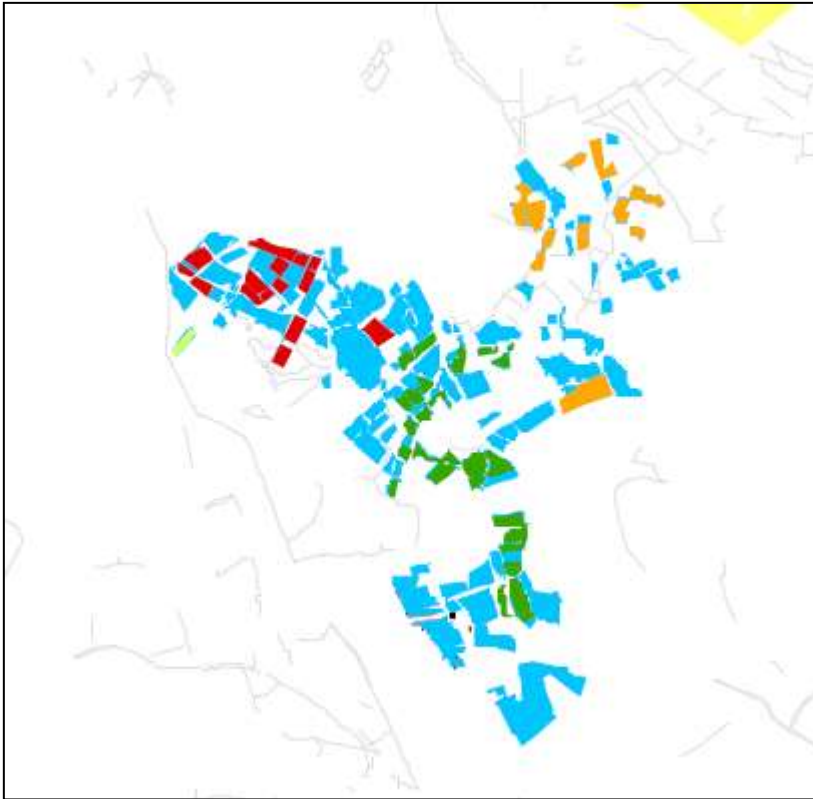
Binnen het leefgebied open akkerlandschap op zandgronden kunnen 12 zoekgebieden worden gedefinieerd. In een van deze zoekgebieden (te weten: Drimmelen) liggen op dit moment overeenkomsten voor agrarisch natuurbeheer. Een groot deel van deze overeenkomsten betreft vlakdekkend weidevogelbeheer, waarvan de meeste overeenkomsten in 2016 aflopen. Daarnaast liggen er overeenkomsten voor akkerranden, die aansluiten bij de ambitie voor dit leefgebied open akkerlandschap. In de overige 11 gebieden liggen geen lopende overeenkomsten. Ondernemers in deze gebieden zijn nauwelijks bekend met ANLb. Onbekend is hoe groot de deelnamebereidheid in deze gebieden is.

2.4 Leefgebied droge dooradering vochtig

Het leefgebied droge dooradering vochtig neemt qua oppervlakte binnen het werkgebied van Collectief West een bescheiden areaal in beslag maar met een oppervlakte van 93 hectare aan agrarisch natuurbeheer (zie tabel 2) zijn het wel de gebieden waar veel belangstelling is voor agrarisch natuurbeheer. Dit leefgebied concentreert zich op de verspreid in het werkgebied gelegen landgoederen. Dit leefgebied is ingebed in een robuust ecologisch raamwerk omdat de landbouwgronden in dit leefgebied omringd worden door natuurgronden die tot het Nationale Natuurnetwerk (voorheen EHS) behoren. Op de landgoederen Luchtenburg, Hondsdonk, Valkenberg, IJzeren Hek en De Hoevens liggen veel overeenkomsten voor agrarisch natuurbeheer (zie afbeeldingen 2 t/m 4). Het zijn vooral overeenkomsten voor botanisch beheer. Een beperkte oppervlakte ligt op de landgoederen Dassenberg en De Moeren (Zie tabel 2). Bij landgoed Dassenberg was het grotendeels zogenaamd overgangsbeheer in de Ecologische hoofdstructuur. In het nieuwe stelsel is agrarisch natuurbeheer in de EHS niet meer mogelijk.

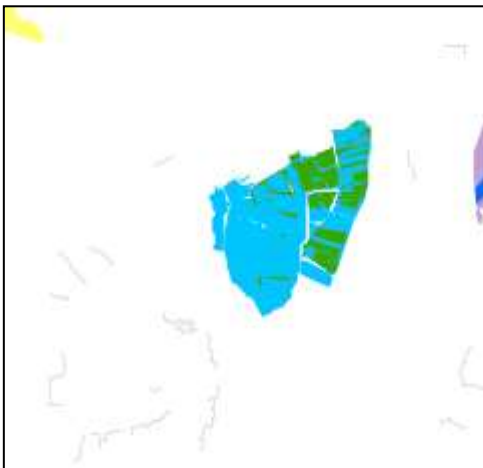
Tabel 2: Oppervlakten agrarisch natuurbeheer in 2015 op landgoederen

Naam landgoed	Indicatie oppervlakte agrarisch natuurbeheer in 2015 (ha)
Landgoederen Luchtenburg, Hondsdonk en Valkenberg Alphen-(Chaam)	50
Landgoed Dassenberg (Steenbergen)	6
Landgoed IJzerenhek (Breda)	14
Landgoed de Moeren (Zundert)	2
Landgoed De Hoevens (Alphen-Chaam)	21
Totaal beheer op landgoederen	93

Afbeelding 2: Ligging huidige beheercontracten op de landgoederen Luchtenburg, Hondsdonk en Valkenberg (Chaaam)

- Percelen met beheercontract (kleur heeft betrekking op afloopjaar huidig beheercontract SNL)
-
-

Afbeelding 4: Ligging huidige beheercontracten op de landgoed IJzeren hek (Breda)

- Percelen met beheercontract

Afbeelding 3: Ligging huidige beheercontracten op de landgoed De Hoevens (Alphen)

- Percelen met beheercontract

2.5 Leefgebied natte dooradering laagveen

Dit leefgebied ligt op de overgang van de Brabantse zandgronden naar het zeekleigebied (De Naad van Brabant). Grote delen van de Naad van Brabant behoren tot de Ecologische Hoofdstructuur maar er zijn ook een aantal, dat tot het leefgebied natte dooradering laagveen behoren. De grootste gebieden liggen in de gemeente Waalwijk en Drimmelen. Het zijn laaggelegen gebieden met een venige bodem en een hoge dichtheid aan sloten.

In het gebied in de gemeente Waalwijk liggen geen overeenkomsten. In de gemeente Drimmelen liggen wel overeenkomsten maar deze vormen een onderdeel van het collectief weide- en akkervogelbeheerplan. Ze zijn specifiek bedoeld voor de soorten van het leefgebied natte dooradering.

2.6 Leefgebied water

Het zoekgebied van het leefgebied water bevat het gehele Brabantse beheergebied van de waterschappen, met uitzondering van

- stedelijke gebieden
- EHS voor zover deze aangemerkt is als bestaande natuur dan wel nieuwe natuur gerealiseerd. (Diensten zijn alleen mogelijk op landbouwgronden)
- Gebieden waar GGOR recent is afgerond (Aa en Maas)

Het leefgebied water is nieuw in het Natuurbeheerplan 2016. In het werkgebied van het Collectief West hebben de waterschappen Brabantse Delta en Rivierenland in het verleden contracten afgesloten voor actief randenbeheer op bouw- en grasland. De mogelijkheden voor actief randenbeheer op grasland zijn een aantal jaren geleden komen te vervallen en actief randenbeheer op bouwland is alleen gecontinueerd door Waterschap Brabantse Delta. In 2015 heeft waterschap Brabantse Delta voor 550 km aan contracten afgesloten voor het pakket GLB-rand op bouwland. Deze randen liggen hoofdzakelijk in het West-Brabantse zeekleigebied.

3. Ambitie 2016-2022

Het ambitieniveau zoals dat hieronder beschreven is gaat uit van de nu aanwezige kennis bij de partijen. Voor een deel is al aangegeven, dat op dit moment de benodigde kennis voor de leefgebieden waar nog geen ervaring is met agrarisch natuurbeheer te beperkt is om een duidelijke ambitie op te baseren. In 2016 zal de kennis verworven worden om de strategie voor deze gebieden concreter te formuleren, opdat hier met ingang van 2017 invulling aan gegeven kan worden.

De ambitie is op dit moment slechts zeer beperkt afgestemd op andere gebiedspartijen in de verschillende gebieden. Ook hieraan zal in 2016 verder invulling gegeven worden. Er is wel rekening gehouden met gebieden waar de afgelopen jaren uitvoering is gegeven aan agrarisch natuurbeheer in de vorm van collectief weide- en akkervogelbeheer of individuele contracten. De afstemming met waterschappen, gemeenten en terreinbeheerders moet verder worden verdiept.

3.1 Leefgebied open akkerlandschap klei met natte dooradering

Het beheer in het leefgebied open akkerlandschap is goed inpasbaar in de agrarische bedrijfsvoering. Het betreft veelal randenbeheer. De keuze of deelnemers uiteindelijk kiezen voor dit pakket wordt naast inpasbaarheid mede bepaald door de hoogte van de vergoeding en de mogelijke alternatieven zoals vergroening in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB). Onduidelijk is welke keuze de ondernemers hierin maken.

De ambitie is om in een beperkt aantal kerngebieden waar nu al relatief veel akkerranden liggen de oppervlakte aan agrarisch natuurbeheer uit te breiden om te voldoen aan de criteria voor effectiviteit zoals genoemd in het Natuurbeheerplan 2016 (zie bijlage 1). Op basis van de beheerfuncties van het leefgebied heeft Collectief West ook de beheerpakketten benoemd die per beheerfunctie ingezet kunnen worden om de ecologische doelstellingen te bereiken (zie bijlage 1). Gelet op het indicatieve budget van € 250.000 en instapeis van minimaal 5% aan akkerranden kan 2200 hectare van dit leefgebied worden ingericht. Als ook op andere manieren invulling wordt gegeven aan akkerrandenbeheer via GLB-randen op bouwland van de waterschappen of via de inrichting van ecologische aandachtsgebieden (EA's) in het kader van het GLB kan een grotere oppervlakte van het leefgebied worden ingericht. Verwacht wordt dat per 100 hectare van dit leefgebied minimaal 1% ingevuld kan worden met de andere regelingen.

Door een mogelijke koppeling van pijler 1 gelden (gederfde inkomsten onbeheerde akkerrand via vergroeningspremie) met pijler 2 gelden (beheervergoeding via agrarisch natuurbeheer) kan in de toekomst mogelijk een veel grotere oppervlakte van het leefgebied worden ingericht. Deze optie moet in 2015/2016 nader onderzocht worden.

Gelet op bovenstaande wil Collectief West m.b.t. dit leefgebied zich vooralsnog richten op de volgende gebieden:

- Steenberg (W1 en W2) – focus op tweetal kerngebieden met totale oppervlakte van 1200 hectare
- Moerdijk (W4 en W3): focus op 2 kerngebieden met totale oppervlakte van 600 hectare
- Drimmelen (W5): focus op 1 kerngebied van 300 hectare
- Biesbosch (W8): focus op 1 kerngebied van 600 hectare

Op afbeelding 5 zijn de deelgebieden met een letter aangegeven.

Voor de gebiedsaanvraag t.b.v. 2016 zullen alleen in de gebieden W1, W2 en W5 nieuwe deelnemers worden geworven. In de andere gebieden zal gestart worden met werving als de bestaande beheercontacten aflopen.

3.2 Leefgebied open grasland met natte dooradering

De ambitie is om de al ingeslagen weg van het collectief weidevogelbeheerplan Land van Heusden en Altena voort te zetten en om het beheer zo aan te passen dat het voldoet aan de criteria voor effectiviteit zoals genoemd in het Natuurbeheerplan 2016 (zie bijlage 3). Daarbij zal een verdere verzwaring van het beheer met bijvoorbeeld een uitbreiding van het plas-drasbeheer aan de orde zijn. Tevens zal het areaal dat met een vergoeding via het collectief beheerd kan worden kleiner zijn dan het huidige beheerareaal. Het collectief kiest voor een verdere clustering van het beheer rond de kerngebieden met de hoogste dichtheid aan weidevogels. Het budget voor dit gebied in 2015 is € 198.000. Dit is het budget exclusief bijdragen voor last-minute beheer en ruige mest. Het indicatieve budget voor de komende jaren is € 225.000 (incl. last-minute beheer en ruige mest). Op basis van de beheerfuncties van het leefgebied heeft Collectief West ook de beheerpakketten benoemd die per beheerfunctie ingezet kunnen worden om de ecologische doelstellingen te bereiken (zie bijlage 3).

3.3 Leefgebied open akkerlandschap zand

Het open akkerlandschap zand is voor een groot deel nieuw op de beheerplankaart opgenomen. Om deze reden is er weinig kennis aanwezig die het maken van een beheerstrategie kan onderbouwen. Het beheer in het leefgebied open akkerlandschap zand is makkelijk inpasbaar in de agrarische bedrijfsvoering. Het betreft veelal randenbeheer. De keuze of deelnemers uiteindelijk kiezen voor dit pakket wordt naast inpasbaarheid in de bedrijfsvoering mede bepaald door de hoogte van de vergoeding en de mogelijke alternatieven zoals vergroening in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB). Onduidelijk is welke keuze de ondernemers hierin maken. Op korte termijn kan dan ook geen strategie worden bepaald. De ambitie van het collectief is om in de periode tot het gebiedsaanbod 2017 te inventariseren welke mogelijkheden er zijn om agrarisch natuur- en landschapsbeheer in te zetten om de doelen te realiseren.

Het collectief heeft ervoor gekozen om in een drietal gebieden onderzoek uit te voeren. Dit onderzoek moet ertoe leiden dat in de beheerstrategie 2017 een onderbouwde keuze kan worden gemaakt voor gebieden waar het instrument ANLb 2016 wordt ingezet. Hierbij is tevens de afstemming met het Stimuleringskader van belang. In het onderzoek zal dat ook meegenomen worden bij de keuzebepaling. De gebieden waar onderzoek plaats zal gaan vinden zijn:

- Rucphen (W13)
- Omgeving Bleke Heide en Merkske (W18)
- Made-Noord

In een deelgebied bij Gilze (W17) kan budget vanuit Stika worden gebruikt om de doelstellingen te bereiken.

De ambitie is om in een beperkt aantal kerngebieden aan te slag te gaan en te voldoen aan de criteria voor effectiviteit zoals genoemd in het Natuurbeheerplan 2016 (zie bijlage 2). Op basis van de beheerfuncties van het leefgebied heeft Collectief West ook de beheerpakketten benoemd die per beheerfunctie ingezet kunnen worden om de ecologische doelstellingen te bereiken (zie bijlage 2).

3.4 Leefgebied droge dooradering vochtig

De zoekgebieden van dit leefgebied liggen vaak omsloten of aangrenzend aan de Ecologische Hoofdstructuur. Het agrarisch natuurbeheer moet daarom gezien worden als een belangrijke aanvulling op de al aanwezige waarden.

Het is de ambitie van Collectief West om de al ingeslagen weg van het agrarisch natuurbeheer op de landgoederen voort te zetten. In deze gebieden wordt al jarenlang, soms al 18 jaar, gewerkt aan agrarisch natuurbeheer in de vorm van botanisch beheer van graslanden en akkers. De vraag is

echter of dit beheer voortgezet kan worden. De provincie Noord-Brabant heeft namelijk in het Natuurbeheerplan 2016 aangegeven dat de oppervlakte botanisch beheer maximaal 5 hectare per deelgebied mag bedragen. De oppervlakten met botanisch beheer zijn op dit moment echter velen malen groter. Alleen al op de Chaamsche landgoederen ligt ruim 50 hectare botanisch beheer. In 2015 en 2016 lopen echter diverse beheercontracten in dit leefgebied af op de Landgoederen Luchtenburg, Hondsdonk en De Hoevens. Het Collectief zal zo snel mogelijk in overleg treden met de provincie om te onderzoeken op welke wijze het aflopende en nieuwe beheer op de landgoederen vorm gegeven kan worden.

Mede gelet op de internationale en provinciale doelsoorten voor dit leefgebied zal in de gebieden een extra impuls gegeven moeten worden aan de aanleg van amfibieënpoelen. Aanleg van nieuwe poelen kan mogelijk gefinancierd worden via de regeling Verbindingen Landschap Noord Brabant en subsidieregeling Biodiversiteit en leefgebieden.

De ambitie is om in drie kerngebieden aan te slag te gaan en te voldoen aan de criteria voor effectiviteit zoals genoemd in het Natuurbeheerplan 2016 (zie bijlage 4). Op basis van de beheerfuncties van het leefgebied heeft Collectief West ook de beheerpakketten benoemd die per beheerfunctie ingezet kunnen worden om de ecologische doelstellingen te bereiken (zie bijlage 4).

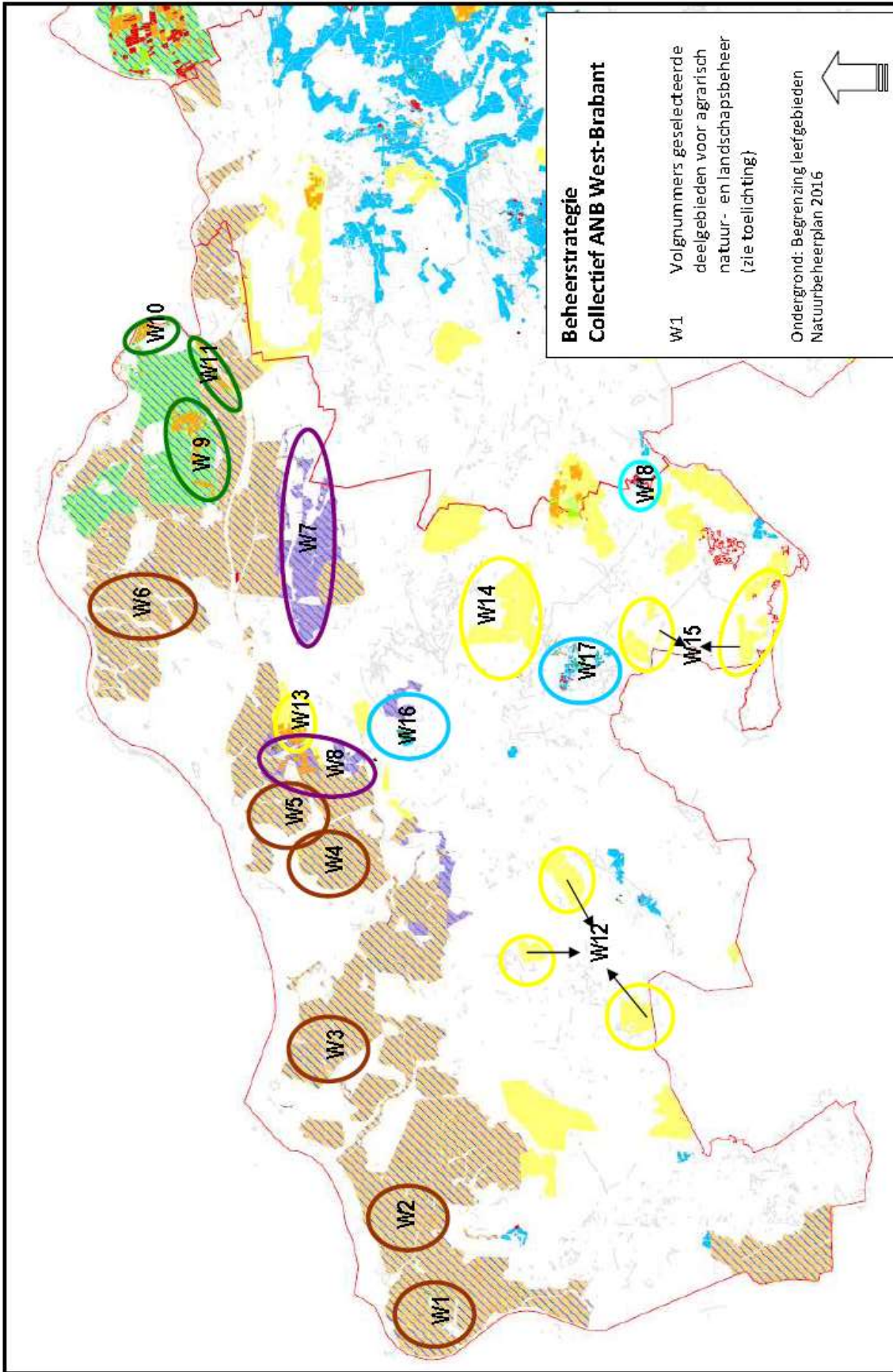
3.5 Leefgebied natte dooradering laagveen

Dit leefgebied is totaal nieuw en er leven nog veel vragen hoe het beheer van dit leefgebied vorm moet krijgen. De sloten zijn de belangrijkste dragers voor de ecologische waarden in dit leefgebied. Veel sloten zijn echter schouwplichtig en onderzocht moeten worden hoe binnen de randvoorwaarden van de schouwplicht een ecologisch beheer van de sloten mogelijk is.

Het collectief heeft ervoor gekozen om in een drietal gebieden onderzoek uit te voeren. Dit onderzoek moet ertoe leiden dat in de beheerstrategie 2017 een onderbouwde keuze kan worden gemaakt voor gebieden waar het instrument ANLb 2016 wordt ingezet. Hierbij is tevens de afstemming met het Stimuleringskader van belang. In het onderzoek zal dat ook meegenomen worden bij de keuzebepaling. De gebieden waar onderzoek plaats zal gaan vinden zijn:

- Zonzeelsche Polder (W8)
- Slagenland (W7)

De ambitie is om in drie kerngebieden aan te slag te gaan en te voldoen aan de criteria voor effectiviteit zoals genoemd in het Natuurbeheerplan 2016 (zie bijlage 5). Op basis van de beheerfuncties van het leefgebied heeft Collectief West ook de beheerpakketten benoemd die per beheerfunctie ingezet kunnen worden om de ecologische doelstellingen te bereiken (zie bijlage 5).

3.6 Leefgebied water

In het provinciaal natuurbeheerplan (december 2014) is voor wat betreft het onderdeel agrarisch natuur- en landschapsbeheer een leefgebied water benoemd. Hoofddoelstellingen hierbij zijn het streven naar voldoende water, schoon water en natuurlijk water. De principes en uitgangspunten die bij de uitwerking gehanteerd moeten worden zijn:

- *Emissies naar oppervlaktewater verder beperken*
- *Water vasthouden in de bodem en/of watersysteem*
- *Watersysteem robuuster maken*
- *Beheer van watersysteem optimaliseren*

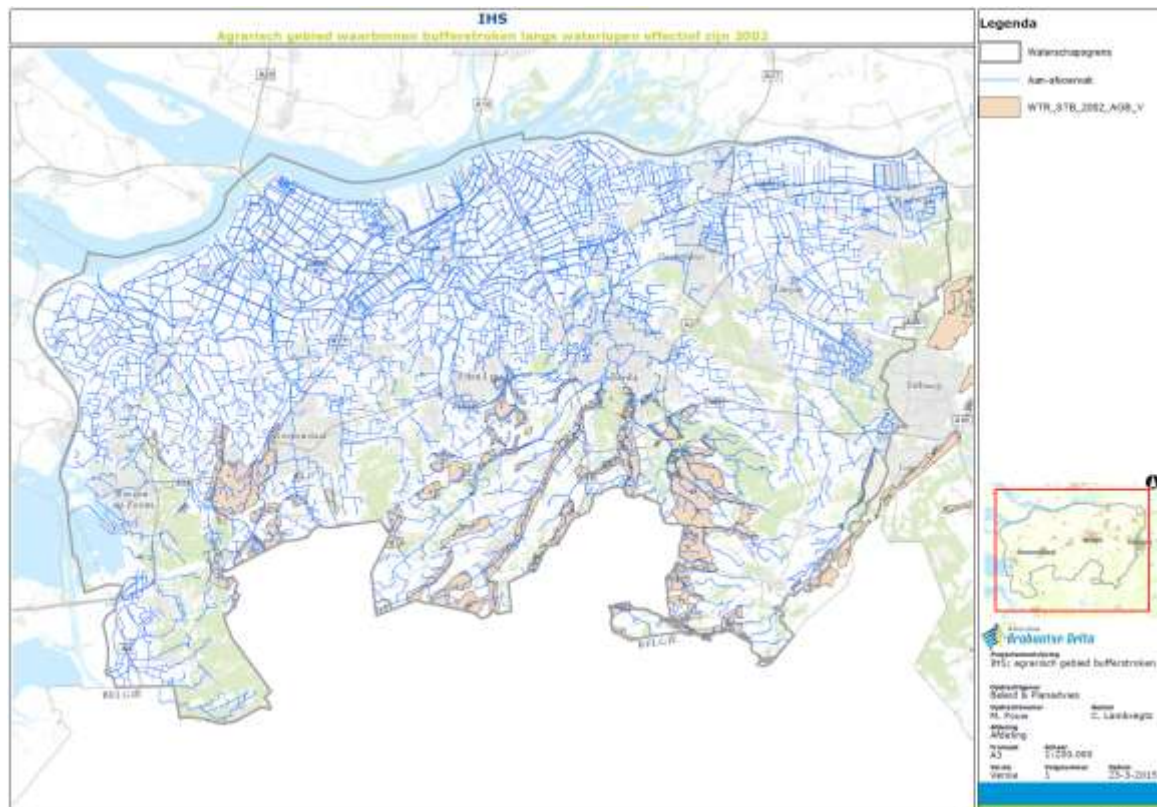
Middels beschreven beheerstrategie worden de uitgangspunten en principes uitgewerkt naar beheerpakketten voor blauwe diensten, waarbij tevens keuzes worden gemaakt waar dergelijke pakketten kunnen worden ingezet.

Emissie naar oppervlaktewater beperken

Het beperken van de emissie vanuit de landbouw richt zich met name op nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. Dit kan door middel van het aanleggen van bufferstroken langs watergangen. Hiervoor zijn 4 soorten pakketten uitgewerkt. Het betreft brede mest-/spuitvrije zones, ARB-bouwland, ARB-grasland en beheer infiltratiegreppels. Voorsnog zal in de gebiedsaanvraag voor 2016 in het gebied van waterschap Brabantse Delta de eerste 3 pakketten worden opengesteld. In het Brabantse deel van het beheersgebied van waterschap Rivierenland wordt alleen het pakket ARB-bouwland opengesteld.

- ***Brede mest- en spuitvrije zones in de beekdalen (IHS-bufferstroken)***

In het Reconstructieproces is een Integraal Hydrologisch Streefbeeld geformuleerd. Hierin zijn onder andere opgenomen de gebieden waar brede bufferstroken langs watergangen effectief zijn als zuiveringsmaatregel. Het betreft met name de beekdalen met een ondiepe grondwaterstand. Dit zijn in het beheergebied van waterschap Brabantse Delta tevens de zoekgebieden voor dit pakket, waarbij de begrenzing enigszins flexibel gehanteerd zal worden. Er worden binnen dit pakket 2 varianten gehanteerd, te weten met beweiding toegestaan en zonder beweiding. Het pakket is uitgewerkt met als basis de “botanisch waardevolle hooilandrand” en de “botanische weiderand”. Op de kaart zijn de gebieden aangegeven. In 2016 zal gestart worden met het stroomgebied van ’t Merkske. In het beheergebied van waterschap Rivierenland wordt dit pakket niet opengesteld.

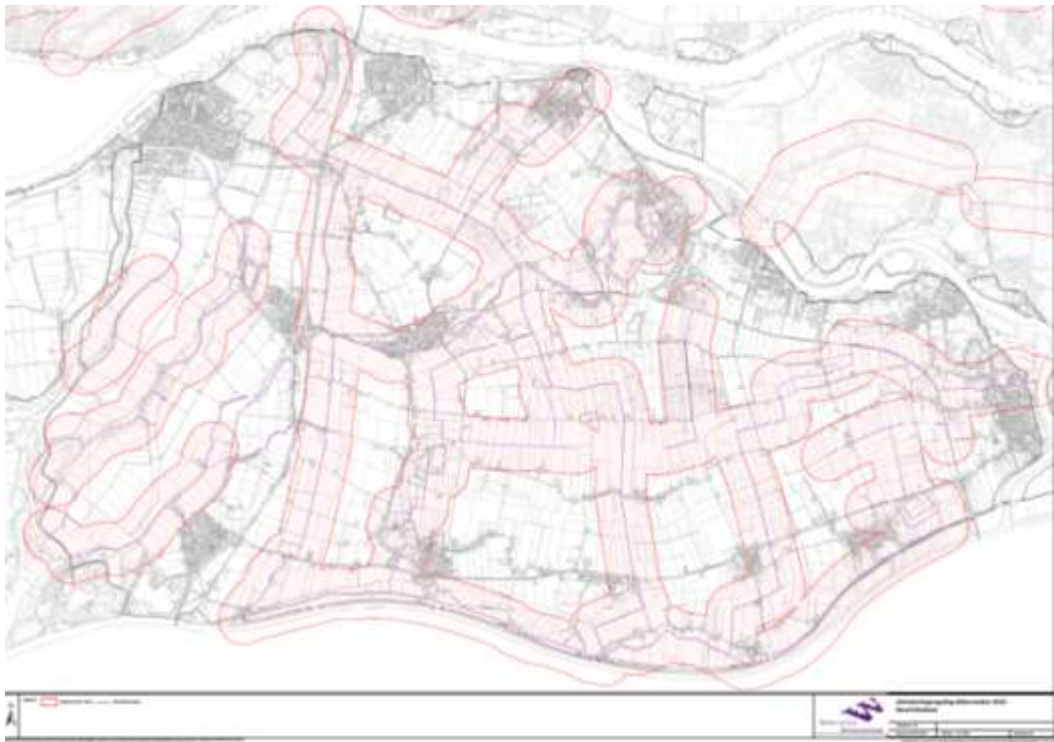

Kaart 1: Overzicht waar brede bufferstroken effectief zijn (Reconstructieplan 2002)

- **Actief Randenbeheer bouwland**

Vanuit het project Actief Randenbeheer Brabant zullen de reeds aanwezige randen op bouwland worden voortgezet via het nieuwe stelsel voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. De focus in dit pakket ligt op het terugdringen van de directe emissie van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen (drift, meemesten en afspoeling). Bestaande randen liggen langs watervoerende sloten. De focus voor nieuwe randen moet liggen op A-en B-waterlopen uit de legger van het waterschap, waarbij randen langs A-waterlopen de voorkeur hebben boven die langs B-waterlopen. Randen langs A-waterlopen hebben tevens een voordeel bij het beheer en onderhoud van watergangen door het waterschap. Het pakket is uitgewerkt met als basis de “kruidenrijke akkerrand” (pakket 19 van de landelijke lijst beheerpakketten ANLB2016). Nieuwe randen worden bij voorkeur ingezaaid met een door het ANB-collectief voorgeschreven mengsel zoals beschreven in de bijlage. Het pakket is uitgewerkt in 2 varianten. De eerste is gericht op de koppeling met de EA-plicht uit de vergroening van het GLB. De tweede variant is gericht op bedrijven die geen EA-plicht hebben. In het gebied van waterschap Brabantse Delta wordt alleen de eerste variant opengesteld. In het beheergebied van waterschap Rivierenland worden beide varianten opengesteld, waarbij de variant zonder EA-plicht alleen opengesteld is voor bedrijven zonder EA-plicht. Bij waterschap Rivierenland zijn tevens zoekgebieden gedefinieerd (KRW-zones) waar eventuele nieuwe randen mogelijk zijn. Deze zijn hieronder op kaart aangegeven. Voor bestaande deelnemers (peiljaar 2015) geldt niet dat de randen moeten zijn gelegen in het zoekgebied. De randen hebben een standaardbreedte van 4 meter. Indien de deelnemer dit wenst kan langs B en C-waterlopen afgeweken worden van deze breedte en gekozen worden

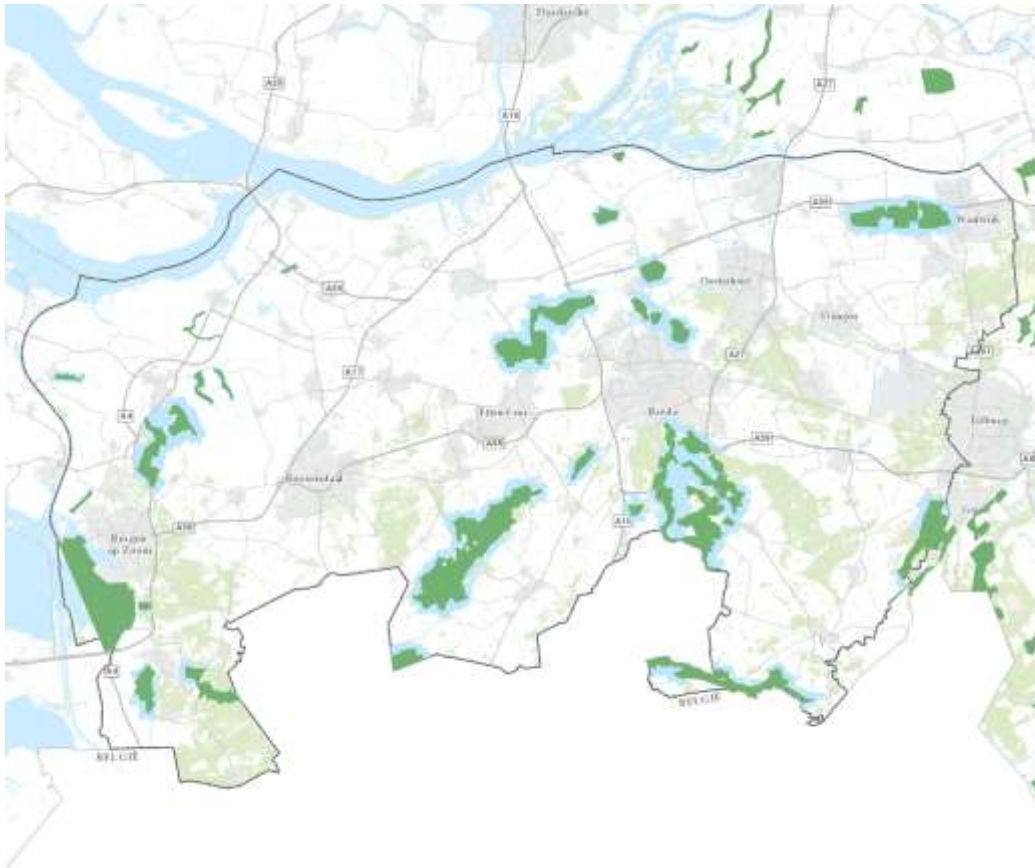
voor een breedte van 3 meter.

Kaart 2: Gebieden waar nieuwe randen mogelijk zijn, zones langs KRW-wateren. (waterschap Rivierenland)

- **Actief Randenbeheer grasland**

Het Actief Randenbeheer op grasland kent een vervolg in specifieke gebieden en richt zich veel meer op het terugdringen van de directe emissie van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen (drift, meemesten en afspoeling). Het pakket is gebaseerd op de “botanisch waardevolle weiderand” (pakket 13 c van de landelijke lijst beheerpakketten ANLB2016) en zal in het beheergebied van waterschap Brabantse Delta worden opengesteld in de natte natuurparels en de attentiezones er om heen (zie kaart). In 2016 wordt dit pakket als eerste opengesteld rondom de Westelijke Langstraat. In het beheergebied van waterschap Rivierenland wordt dit pakket vooralsnog niet opengesteld.

Kaart 3: Natte natuurparels met de attentiezones (Provinciaal Waterplan 2010-2015)

- **Beheer infiltratiegreppels**

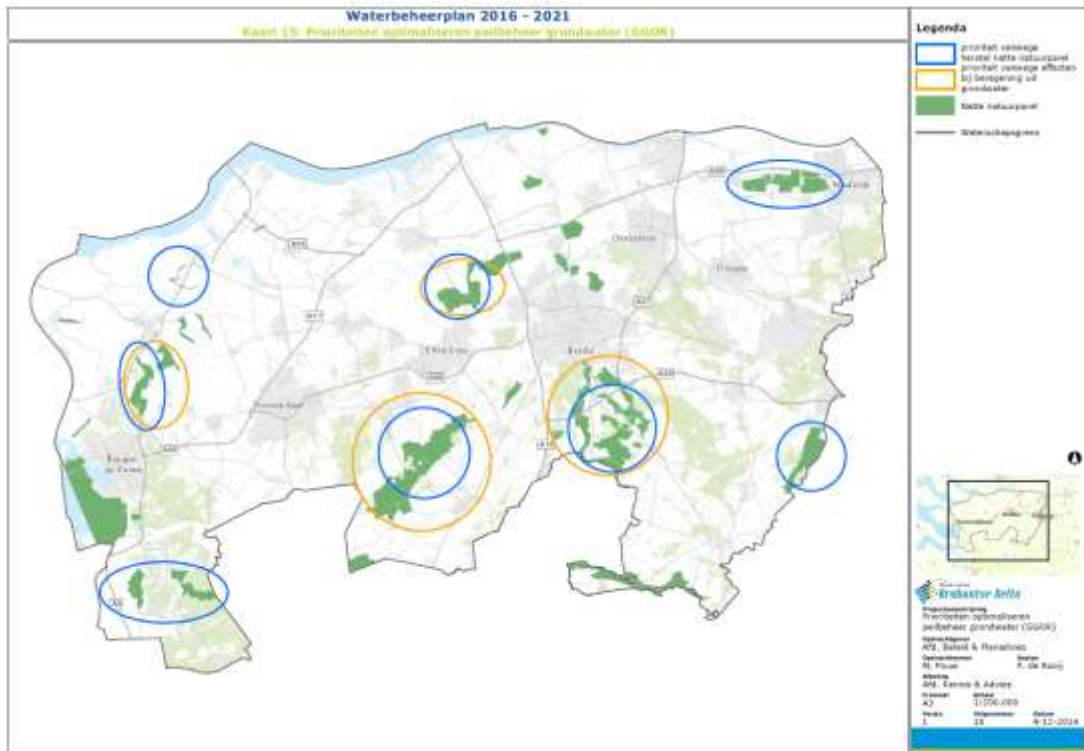
Pakket voornamelijk gericht op het tegengaan van afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. Het pakket zal gericht zijn op beekdalen waarlangs intensieve land- en tuinbouwpercelen liggen. Het pakket wordt opengesteld in het beheergebied van waterschap Brabantse Delta en zal in 2015 en 2016 verder worden uitgewerkt.

Water vasthouden in de bodem en/of oppervlaktewatersysteem

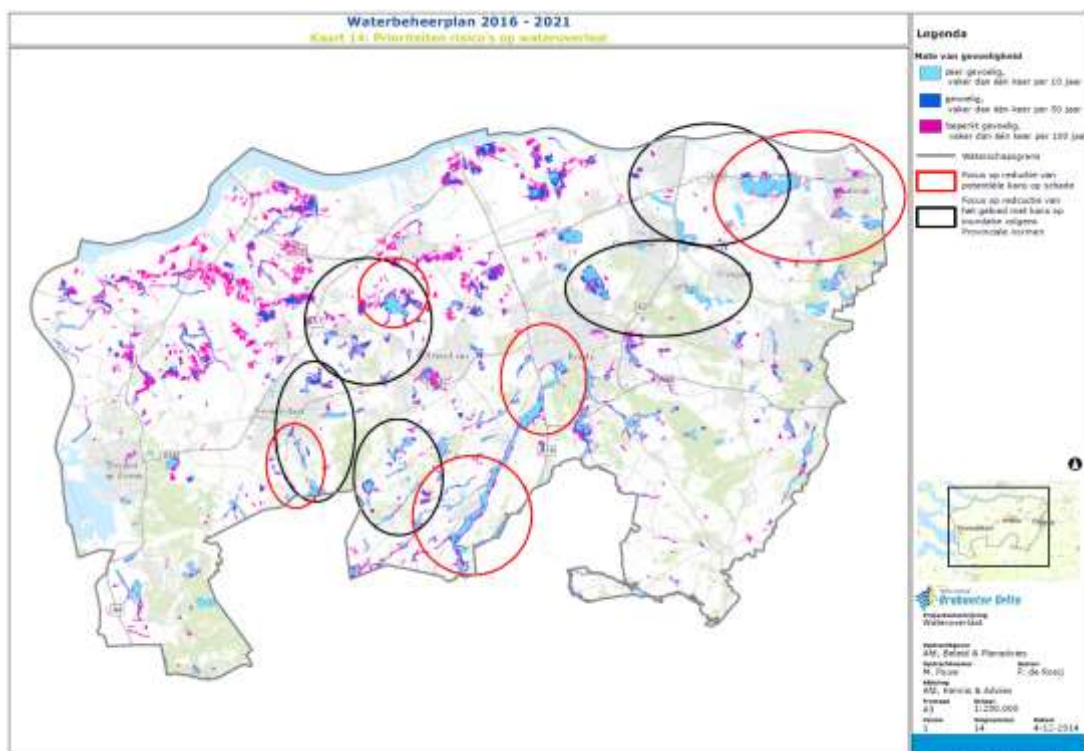
Om te komen tot een robuuster watersysteem wat tegen een stootje kan en wat neerslagpieken op kan vangen is het wenselijk om in de bodem en in de haarvaten water vast te houden. Tevens is het voor zowel de landbouw als voor natuurgebieden, met name de natte natuurparels wenselijk om verdroging tegen te gaan. Er zijn een tweetal diensten in beeld in het beheergebied van waterschap Brabantse Delta.

- **Beheren van conserveringsstuwen in B-waterlopen.**

Dit pakket zal in de loop van 2015 en 2016 verder uitgewerkt en met name gericht worden op natte natuurparels en gebieden bovenstrooms wateroverlastgebieden (zie kaarten). Tevens zal worden bekeken of er mogelijkheden zijn om middels dit pakket bestaande LOP-stuwen te laten beheren door aanliggende grondeigenaren.

Kaart 4: Overzicht natte natuurparels en prioriteit optimalisatie peilbeheer grondwater (WBP 2016-2021)

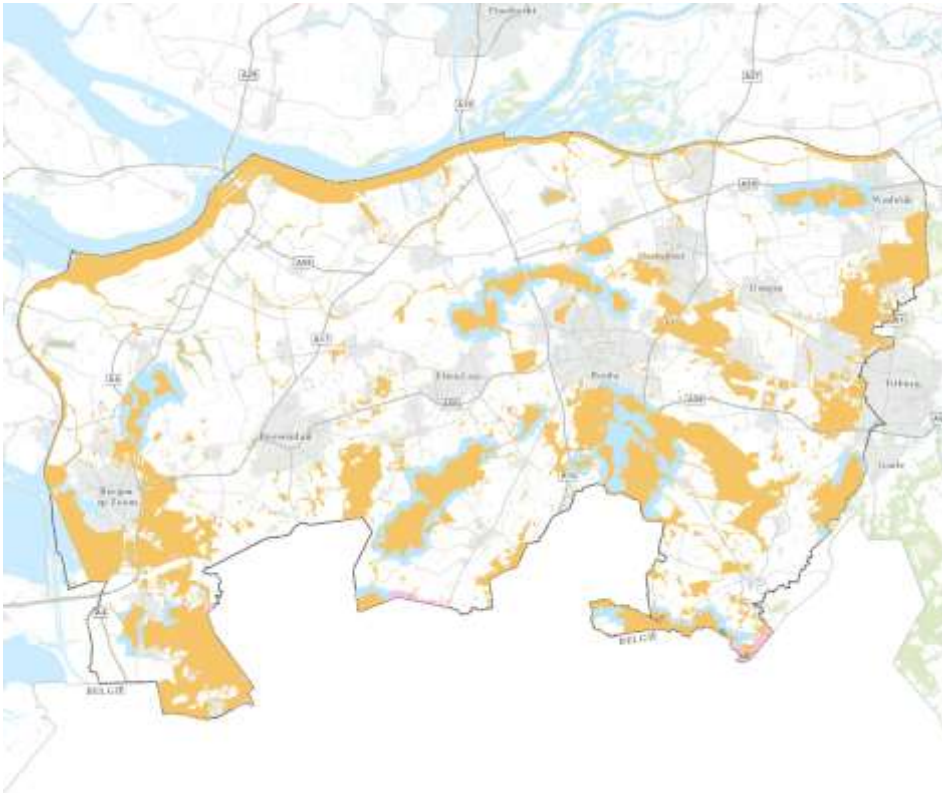

Kaart 5: Prioriteitsgebieden aanpak wateroverlast (WBP 2016-2021)

- **Beheren van peilgestuurde drainage**

Middels dit pakket kan de toepassing van peilgestuurde drainage en het aanhouden van een hoger grondwaterpeil gestimuleerd worden. Het pakket zal in de loop van

2015 en 2016 verder worden ontwikkeld. Het pakket kan gebiedsbreed worden opengesteld met uitzondering van de volledig en beperkt beschermde gebieden uit de keur en de attentiegebieden uit de keur, omdat nieuwe drainage daar niet is toegestaan en bij vervanging van bestaande drainage verplicht peilgestuurde drainage moet worden aangelegd.

Kaart 6: Volledig en beperkt beschermde gebieden Keur inclusief attentiegebieden

Watersysteem robuuster maken en beheer van watersysteem optimaliseren

Bovenbeschreven beheerstrategie en beschreven pakketten dragen bij aan een robuuster watersysteem en aan optimalisatie van het watersysteem. Zo kunnen Actief Randenbeheerranden langs bouwland prima benut worden bij het beheer en onderhoud van het oppervlaktewatersysteem. Randvoorwaarden hierbij is wel dat een minimumbreedte van 4 meter moet worden aangehouden langs A-waterlopen.

Ook het toepassen van slotmaaisel op landbouwgronden draagt bij aan een optimaler beheer van het watersysteem. Maaisel wordt beter benut op landbouwgronden en kan op korte afstanden worden afgezet, waardoor afvoer en transportbewegingen beperkt blijven. In de loop van 2015 en 2016 zal een pakket worden ontwikkeld gericht op het toepassen van maaisel op landbouwgronden. Doel hierbij is om het organisch stofniveau van landbouwgronden te verbeteren, waardoor meer water en nutriënten worden vastgehouden in de bodem zelf.

4. Indicatieve budgetverdeling

4.1 Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Op basis van de bovenstaande strategie is een voorstel voor een indicatieve budgetverdeling gemaakt die op termijn kan worden gerealiseerd. Deze budgetverdeling kan pas op termijn worden gerealiseerd omdat het budget voor een groot deel vastligt in lopende contracten. Het vrijkomen van de middelen door beëindiging van contracten bepaalt de snelheid waarmee dit budget verdeling uiteindelijk kan worden gerealiseerd.

Er wordt voor gekozen om deelnemers met contracten die vanaf 2017 aflopen niet te vragen om over te stappen naar het ANLb 2016.

Totaal jaarlijks beschikbaar budget voor Collectief West	€ 800.000,-*
Jaarlijkse transactiekosten (20% van beheervergoeding)	€ 133.000,-*
Jaarlijks beschikbaar voor beheercontracten	€ 667.000,-*

Jaarlijkse streefbudgetten per leefgebied **

- Open akkerlandschap op zand	: € 75.000	
- Open akkerlandschap op klei met natte dooradering	: € 250.000	
- Open graslandschap/natte dooradering	: € 225.000	<u>incl.</u> ruige mest en last minute
- Droge dooradering vochtig (landgoederen)	: € 92.000	
- Natte dooradering laagveen	: € 25.000	

Totaal beheercontracten : € 667.000

* *Een groot deel van het budget is vastgelegd in lopende beheercontracten die deelnemers hebben afgesloten met RVO. RVO zorgt tot afloop van de contracten voor uitbetaling en controle. Sommige contracten lopen door tot 2020. Dit budget kan Collectief niet inzetten. Pas vanaf 2012 is het gehele budget inzetbaar door het Collectief.*

** *I.v.m. lopende beheercontracten zal het Collectief de periode tot 2020 nodig hebben om te komen tot deze verdeling van de streefbudgetten per leefgebied*

4.2 Agrarisch waterbeheer 2016

Voor de beheercontacten agrarisch waterbeheer die in 2016 gesloten worden hebben de waterschappen Brabantse Delta en Rivierenland jaarlijks € 310.000 beschikbaar (zie tabel 4). Dit is op basis van de reguliere verdeling van het waterschapsbudget over de waterschappen. In 2016 zullen de waterschappen in Brabant gezamenlijk onderzoeken of voor een andere verdeling gekozen moet worden.

Tabel 4: Budgetten waterschappen Brabantse Delta en Rivierenland voor beheercontracten die in 2016 gesloten kunnen worden

Waterschap Brabantse Delta					
Beheerpakket	Toepassingsgebied 2016	Streeflengte gebiedsaanvraag 2016	Beschikbaar budget voor afsluiten beheercontracten met deelnemers	Transactiekosten	Beschikbaar budget voor gebiedsaanvraag 2016 (incl. 20% transactiekosten)
GLB-rand-bouwland)	Bouwland, EFA-verplichting	550 km	€ 192.492	€ 38.508	€ 231.000
Randenbeheer op grasland (4 meter)	Attentiegebied EHS Slagenland	10 km	€ 3.750	€ 750	€ 4.500
Brede mest- en spuitvrije zones (10 meter)	't Merkske.	1950 m	€ 2.917	€ 583	€ 3.500
Totaal beschikbaar budget in 2016 afgerond			€ 199.992	€ 40.008	€ 240.000
Waterschap Rivierenland					
Beheerpakket	Toepassingsgebied 2016	Streeflengte gebiedsaanvraag 2016	Beschikbaar budget voor afsluiten beheercontracten met deelnemers	Transactiekosten	Beschikbaar budget voor gebiedsaanvraag 2016 (incl. 20% transactiekosten)
GLB-rand-bouwland	Bouwland, EFA-verplichting	112 km	€ 39.198	€ 7.842	€ 47.040
Randenbeheer op bouwland	Bouwland, geen EFA-verplichting	27 km	€ 18.899	€ 3.781	€ 22.680
Totaal beschikbaar budget in 2016 afgerond			€ 58.331	€ 11.669	€ 70.000
Totaal beschikbaar budget 2016 t.b.v. agrarisch waterbeheer in werkgebied Collectief ANB West-Brabant			€ 258.323	€ 51.677	€ 310.000

5. Aanpak beheerstrategie 2016

In 2016 zal het Collectief West ten behoeve van agrarisch natuur- en landschapsbeheer in de volgende gebieden de beschikbare middelen inzetten:

- Open akkerlandschap klei met natte dooradering: deelgebieden De Heen, Steenberg en Drimmelen
- Droge dooradering vochtig: deelgebieden Chaamsche landgoederen en Landgoed de Hoevens
- Open grasland met natte dooradering: deelgebied Land van Heusden en Altena (greppel-plasdras)

In deze gebieden is geruime ervaring met ANLb en de beschikbare middelen kunnen gericht ingezet worden met het doel om de vereisten vanuit de handreiking te halen. De vereisten vanuit de handreiking zullen niet direct gerealiseerd kunnen worden en derhalve is deze strategie een groeimodel, dat ernaar streeft deze vereisten op termijn (globaal in de eerste beheerperiode) te halen.

In 2016 zal Collectief West ten behoeve van agrarisch waterbeheer in de volgende gebieden de beschikbare middelen inzetten:

- Randenbeheer op bouwland: op bouwlanden binnen gehele werkgebied Collectief
- Brede mest- en spuitvrije zones: deelgebied 't Merkske
- Randen op grasland: deelgebied Slagenland

Bijlagen

Bijlage 1: Instapcriteria en open te stellen beheerpakketten leefgebied Open akkerlandschap op klei met natte dooradering

Ecotoop	Criteria voor effectiviteit
Akkers	<ul style="list-style-type: none"> • Het gebied waar de maatregelen worden ingezet is tenminste 250 ha groot of maximaal 2 kilometer verwijderd van andere kerngebieden. Binnen het zoekgebied is er minimaal 500 ha kerngebied met een streven naar 1000 ha. • Voor het te beheren gebied wordt een integraal beheerplan gemaakt waarin verschillende ecotopen in dit leefgebied aan bod komen • De totale oppervlakte aan randenbeheer > 9 meter en wintervoedselveldjes beslaat tenminste 5% van het gebied, met een streven naar 20% • Maximaal 15% van het grondgebruik bestaat uit grasland, maïsteelt, met een streven naar 10% • Het aandeel graanranden of voedselveldjes, tenminste > 9 m breed, daarin is ten minste 50% • Het kan ook gaan om akkerfloraranden van tenminste 12 meter breed • Bij akkerfloraranden minimaal 500 meter rand per 100 ha gebied en beheer afstemmen op akkerflora • De gecontracteerde randen passen in een effectief beheerplan waarin de specificaties en afmetingen en het beheer zijn afgestemd op de lokale behoeften en waarvan de uitvoering wordt gecoördineerd
Sloot	<ul style="list-style-type: none"> • Voor zover maatregelen worden genomen in sloten buiten kerngebieden voor akkersoorten wordt een apart beheerplan gemaakt • Maatregelen voor de grote modderkruiper worden alleen genomen op plekken waar de soort al aanwezig is (Hiervan zijn verspreidingskaarten beschikbaar). • (Doodlopende) watergangen ten behoeve van de grote modderkruiper zijn voorzien van: <ul style="list-style-type: none"> o randen om inspoelen van meststoffen te voorkomen; o een dichte gevarieerde waterplanten en/of oeverplanten (helofyten)vegetatie; o kleinschalig in ruimte en tijd gefaseerd onderhoud waarbij steeds slootvakken afgesloten blijven voor ander vissoorten die jonge grote modderkruipers eten; o een zo natuurlijk mogelijk waterpeil • Geen jaarlijkse schouw voor sloten met doelsoorten maar planmatig cyclisch en gefaseerd onderhoud om de vier jaar als de vegetatiegroei dit toelaat
Rustgebieden voor wintergasten	<ul style="list-style-type: none"> • Het rustgebied is tenminste 100 ha groot en er bevinden zich geen verstorende elementen (opgaande begroeiing, infrastructuur) binnen een straal van 150 meter van beheerde gebieden • Er is voldoende voedsel aanwezig in de vorm van oogstresten of anderszins
Dijk	Deskundigenoordeel noodzakelijk voor locatie voor beheer

Open te stellen beheerpakketten in leefgebied Open akkerland op klei met natte dooradering

Beheerclusters leefgebied conform NBP 2016*	Beheerfuncties leefgebied conform NBP 2016	Open te stellen beheerpakketten ** t.b.v. doelsoorten (zie bijlage 1.0 NBP 2016) leefgebied Open akkerland op klei met natte dooradering in Noord-Brabant <i>(voor toepassing beheerpakketten zie instapcriteria leefgebied paragraaf 4.3 NBP 2016)</i>
1.1 Akkers	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied	P4 Legselbeheer, P18 Kruidenrijke akker (P18c) P14 Stoppeland, P15 Wintervoedselakker (P15a), P16 Vogelakker, P18 Kruidenrijke akker (P18c)
1.2 Akkerranden	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied	P4 Legselbeheer, P19 Kruidenrijke akkerrand (zie beheervarianten) P14 Stoppeland, P15 Wintervoedselakker (P15a), P16 Vogelakker, P19 Kruidenrijke akkerrand (zie beheervarianten)
2.2 Overgang nat-droog	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied	P9 Poel en klein historisch water, P10 Natuurvriendelijke oever, P11 Rietzoom en klein rietperceel P9 Poel en klein historisch water, P10 Natuurvriendelijke oever, P11 Rietzoom en klein rietperceel
6.2 Toekomstbestendige waterlopen	Creëren fourageergebied	P10 Natuurvriendelijke oever

Bijlage 2: Instapcriteria en open te stellen beheerpakketten leefgebied Open akkerlandschap op zand

Ecotoop	Criteria voor effectiviteit
Akker- en graslandranden	<ul style="list-style-type: none"> • minimum schaal waarop de maatregelen worden genomen is een gebied van 200 ha in een min of meer open landschap • Het gebied waar de maatregelen worden ingezet is al rijk aan de doelsoorten of maximaal 2 kilometer verwijderd van andere kerngebieden • Voor het te beheren gebied wordt een integraal beheerplan gemaakt waarin verschillende ecotopen in dit leefgebied aan bod komen • Gestreefd wordt naar 1 à 2 ha wintervoedselgewas of graanranden tenminste 9 meter breed per 100 ha • De bloemrijke graslandranden met een extensief (1x per jaar) of zeer extensief (1x per 3 jaar) maaibeheer worden alleen gerealiseerd aan de zuidzijde van rustig gelegen opgaande begroeiing of langs sloten en zandwegen • De totale oppervlakte aan randen (akkerflora tenminste 12 meter breed en graslandranden tenminste 9 meter breed) inclusief extensief beheerde ruige bermen en ruigtes is tenminste 5%
Ruigte	<ul style="list-style-type: none"> • Tenminste 2 kilometer extensief beheerde ruige bermen en greppels per 100 ha

Open te stellen beheerpakketten in leefgebied Open akkerland op zand

Beheerclusters leefgebied conform NBP 2016*	Beheerfuncties leefgebied conform NBP 2016	Open te stellen beheerpakketten** t.b.v. doelsoorten (zie bijlage 1.0 NBP 2016) leefgebied Open akkerland op zand in Noord-Brabant <i>(voor toepassing beheerpakketten zie instapcriteria leefgebied paragraaf 4.3 NBP 2016)</i>
1.1 Akkers	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden	P4 Legselbeheer, P14 Stoppelland, P18 Kruidenrijke akker
	Creëren fourageergebied	P14 Stoppelland, P15 Wintervoedselakker, P16 Vogelakker, P18 Kruidenrijke akker
	Verschralen	P18 Kruidenrijke akker, uitmijnen
1.2 Akkerranden	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden	P4 Legselbeheer, P19 Kruidenrijke akkerrand (zie beheervarianten)
	Creëren fourageergebied	P14 Stoppelland, P15 Wintervoedselakker, P16 Vogelakker, P19 Kruidenrijke akkerrand (zie beheervarianten)
	Verschralen	P19 Kruidenrijke akkerranden, uitmijnen
6.2 Toekomstbestendige waterlopen	Creëren fourageergebied	P10 Natuurvriendelijke oever

Bijlage 3: Instapcriteria en open te stellen beheerpakketten leefgebied Open grasland met natte dooradering

Ecotoop	Criteria voor effectiviteit
<p>Grasland Kritische weidevogels</p>	<ul style="list-style-type: none"> • minimum schaal waarop de maatregelen worden genomen is een gebied van 100 ha in een zeer open landschap waar geen onnodige verstoring is • voor het te beheren gebied wordt een integraal beheerplan gemaakt waarin verschillende ecotopen in dit leefgebied aan bod komen • De weidevogeldichtheid is tenminste 10 paren grutto, wulp en tureluur of 50 paren per 100 ha voor alle weidevogels samen • Het aandeel grasland met plasdras of greppelplasdras is tenminste 3%, op te voeren naar 10% of meer • Tenminste 20% van het beheerplangebied, of 1,4 ha per broedpaar, bestaat uit 'zwaar beheer' dat 'kuikenland' oplevert in de kuikenperiode: <ul style="list-style-type: none"> o plasdras, o kruidenrijk grasland, o grasland met een rustperiode tenminste tot 1 juni, o rust na voorweide, tot tenminste 15 juni, o extensief beweiden, o of bouwland voor broedende vogels • Het aandeel kruidenrijk grasland daarin is niet kleiner dan 10% met een streven naar 20% • De bemesting van de beheerpercelen gebeurt met ruige mest, zodanig dat in de kuikenperiode voldoende voedsel en een open structuur voor weidevogelkuikeus aanwezig is • De percelen met beheerovereenkomsten zijn, naar het inzicht van de gezamenlijke beheerders, onder leiding van een coördinator, optimaal verspreid in een mozaïek, afgewisseld met legselbeheer, waarbij zwaar beheer bij voorkeur in eenheden van 2-5 ha voorkomt met een niet te grote onderlinge afstand (< 200 m) en spreiding in maaidata • Op bouwlandpercelen binnen het kerngebied worden randen (al dan niet ingezaaid) aangelegd om de overleving van aanwezige kuikens te verhogen (zie ecotoop akkerranden)
<p>Sloten</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voor zover maatregelen voor natte dooradering niet genomen worden in het kader van een beheerplan voor een gebied met kritische weidevogels wordt een apart beheerplan gemaakt, afgestemd met het Waterschap • Maatregelen voor de grote modderkruiper worden alleen genomen op plekken waar de soort al aanwezig is, aansluitend op natuurgebieden of EVZ's voor deze soort • (Doodlopende) watergangen ten behoeve van de grote modderkruiper zijn voorzien van: <ul style="list-style-type: none"> o randen om inspoelen van meststoffen te voorkomen o een dichte gevarieerde waterplanten- en oeverplanten (helofyten)vegetatie; o kleinschalig in ruimte en tijd gefaseerd onderhoud waarbij steeds slootvakken afgesloten blijven voor ander vissoorten die jonge grote modderkruipers eten; o een zo natuurlijk mogelijk waterpeil • Binnen een kerngebied voor kritische weidevogels, wordt 10% van de brede (> 2m) sloten, van tenminste 50 cm diep, voorzien van natuurvriendelijke oevers, bijvoorbeeld: eenzijdig maximaal 6meter breed alternerend aangelegd. Tweezijdig maximaal 3meter breed en dan niet alternerend, maar doorlopend langs de sloot; • Sloten met natuurvriendelijke oevers zijn schoon en helder door maatregelen om instroom van meststoffen te beperken en worden uitgerasterd bij begrazing • Sloten met natuurvriendelijke oevers hoeven niet jaarlijks te worden geschouwd maar worden planmatig, cyclisch en gefaseerd in ruimte en tijd onderhouden. Indien de vegetatiegroei dit toelaat niet vaker dan eens in de ongeveer vier jaren. • In sloten waarin de bittervoorn voorkomt worden bij het baggeren grote zwanenmossels verantwoord teruggezet in de sloot. In de sloot houdt in dat dit

	<p>op de zelfde hoogte is als waar de betreffende zoetwatermossel langs de sloot is gevonden. De zoetwatermossels mogen niet worden verzameld om vervolgens op het eind van de sloot te worden terug gegooid. Dit om te voorkomen dat de zoetwatermossels in een keer gepredeerd worden en er toch te weinig grote mossels overblijven.</p>
Rustgebieden voor wintergasten	<ul style="list-style-type: none"> • Het rustgebied voor de kleine zwaan is tenminste 100 ha groot en er bevinden zich geen verstorende elementen (opgaande begroeiing, infrastructuur) binnen een straal van 150 meter van beheerde gebieden • Er is genoeg voedsel (gras, oogstresten) aanwezig
Dijk	Deskundigenoordeel noodzakelijk voor locatie voor beheer

Open te stellen beheerpakketten in leefgebied Open grasland natte dooradering

Beheerclusters leefgebied conform NBP 2016*	Beheerfuncties leefgebied conform NBP 2016	Open te stellen beheerpakketten** t.b.v. doelsoorten (zie bijlage 1.0 NBP 2016) leefgebied Open grasland natte dooradering in Noord-Brabant
1.1 Akkers	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied	(voor toepassing beheerpakketten zie instapcriteria leefgebied paragraaf 4.3 NBP 2016) P4 Legselbeheer, P14 Stoppelland, P18 Kruidenrijke akker P14 Stoppelland, P15 Wintervoedselakker, P16 Vogelakker, P18 Kruidenrijke akker
1.2 Akkerranden	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied	P4 Legselbeheer, P19 Kruidenrijke akkerrand (zie beheervarianten) P14 Stoppelland, P15 Wintervoedselakker (p15a), P16 Vogelakker, P19 Kruidenrijke akkerrand (zie beheervarianten)
1.7 Weidevogelgraslanden	Optimaliseren broed- en opgroeimogelijkheden Creëren fourageergebied Optimaliseren nestbescherming Creëren nat biotoop	P1 Grasland met rustperiode, P2 Kuikenvelden P1 Grasland met rustperiode, P2 Kuikenvelden, P5 Kruidenrijk grasland, P6 Extensief beweide weidevogelgrasland, P7 Ruige mest P4 Legselbeheer P3 Plas-dras
2.2 Overgang nat-droog	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied	P8 Hoogwaterpeil, P9 Poel en klein historisch water, P10 Natuurvriendelijke oever, P11 Rietzoom en klein rietperceel P8 Hoogwaterpeil, P9 Poel en klein historisch water, P10 Natuurvriendelijke oever, P11 Rietzoom en klein rietperceel
6.2 Toekomstbestendige, duurzame waterlopen	Creëren fourageergebied Creëren nat biotoop	P8 Hoogwaterpeil, P10 Natuurvriendelijke oever
6.3 Duurzaam peilbeheer	Creëren fourageergebied Creëren nat biotoop	P8 Hoogwaterpeil P8 Hoogwaterpeil

Bijlage 4: Instapcriteria en open te stellen beheerpakketten leefgebied Droge dooradering vochtig

Ecotoop	Criteria voor effectiviteit
Poelen	<ul style="list-style-type: none"> • Clusters van tenminste drie poelen, maximaal 400 meter verwijderd van andere clusters en bezette poelen, liefst bronpopulaties in natuurgebieden • Indien buiten 1 kilometer van bestaande populaties dan tussen de 5-10 poelen • Voor de poelenclusters en de omgeving wordt een integraal beheerplan gemaakt waarbij wordt samengewerkt met andere terreineigenaren, ook in de EHS/NNN • Poelen zijn niet verbonden met sloten of ander open water en er vindt geen instroom van mest- of gifstoffen plaats. De ondergrond van nieuw aan te leggen poelen is niet te zwaar verontreinigd met meststoffen (stikstof en fosfaat) • Planmatig, roulerend, cyclisch onderhoud eens in de drie jaren of als de vegetatiegroei dat toelaat minder vaak • Precieze dimensies, expositie, ligging en omgevingskenmerken zijn afgestemd op soort specifieke eisen van de doelsoorten • Het collectief spreekt bijvoorbeeld met het waterschap af de waterkwaliteit te monitoren omdat vermessing een groot risico is • Bij intensieve beweiding worden de poelen uitgerasterd. Indien nodig wordt dynamisch uitrasteren toegepast. Dit geldt niet voor boomkikkerpoelen bij zeer extensieve begrazing (paarden/pony's)
Opgaande begroeiing	<ul style="list-style-type: none"> • Planmatig beheerde eenheden zijn minimaal 50 ha groot en binnen het zoekgebied samen tenminste 1000 ha • Indien geen andere biotopen worden beheerd in de eenheid wordt een apart beheerplan gemaakt • De dichtheid aan zo min mogelijk onderbroken, ecologisch beheerde lijnvormige opgaande begroeiing en bosranden is minimaal 2 kilometer per 100 ha of neemt tenminste 4% van de oppervlakte in • Tenminste 25% van de lijnvormige landschapselementen is tenminste aan één kant, liefst aan de zuidkant, voorzien van randenbeheer om vermessing te voorkomen en de ontwikkeling van mantel- en bloemrijke zoomvegetaties te bevorderen.
Akkers en akkerranden	<ul style="list-style-type: none"> • Maximaal één locatie per deelgebied vlakdekkend akkerflorabeheer • Een beoordeling van een deskundige van de locatie als geschikt voor vlakdekkend akkerflorabeheer met inrichtingsvoorstel • De totale oppervlakte akkerflorabeheer, graanranden en wintervoedselveldjes is minimaal 2% van de akkers in het kerngebied • Akkerfloraranden, graanranden en wintervoedselveldjes hebben een minimale breedte van 12 meter
Graslanden en Graslandranden	<ul style="list-style-type: none"> • Op maximaal 5 lokaties per deelgebied vlakdekkend hooilandbeheer voor flora met in totaal maximaal 5 ha per deelgebied; • Een beoordeling van een deskundige van de locatie als geschikt voor botanisch grasland beheer; • De randen in combinatie met de opgaande landschapselementen zijn tenminste 3 meter, overige randen minimaal zes meter breed.

Open te stellen beheerpakketten in leefgebied Droge dooradering vochtig

Beheerclusters leefgebied conform NBP 2016*	Beheerfuncties leefgebied conform NBP 2016	Open te stellen beheerpakketten** t.b.v. doelsoorten (zie bijlage 1.0 NBP 2016) leefgebied Droge dooradering vochtig in Noord-Brabant (voor toepassing beheerpakketten zie instapcriteria leefgebied paragraaf 4.3 NBP 2016)
1.1 Akkers	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied Verschralen	P14 Stoppelland, P18 Kruidenrijke akker P14 Stoppelland, P15 Wintervoedselakker, P18 Kruidenrijke akker P18 Kruidenrijke akker, uitmijnen
1.2 Akkerranden	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied Verschralen	P14 Stoppelland, P18 Kruidenrijke akker (als rand) P14 Stoppelland, P15 Wintervoedselakker (P15a) (als rand) P18 Kruidenrijke akker, uitmijnen (als rand)
1.4 Soortenrijk grasland	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied Verschralen	P13 Botanisch waardevol grasland, P31 Insectenrijk graslandbeheer P13b Botanisch hooiland, P13d Botanisch waardevolle hooilandrand
1.5 Graslandranden	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied Verschralen	P5 Kruidenrijk grasland, P32 Insectenrijke graslandranden P13b Botanisch hooiland, P13d Botanisch waardevolle hooilandrand
2.1 Opgaande begroeiing	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied	P20 Hakhoutbeheer, P21 Beheer van hopenrijen, P22 Knip- of scheerheg, P23 Struweelhaag, P24 Struweelrand, P25 Solitaire boom, P27 Hakhoutbosje, P29 Bosje, P20 Hakhoutbeheer, P21 Beheer van hopenrijen, P22 Knip- of scheerheg, P23 Struweelhaag, P24 Struweelrand, P25 Solitaire boom, P27 Hakhoutbosje, P29 Bosje,
2.2 Overgang nat-droog	Creëren fourageergebied Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden	P9 Poel en klein historisch water, P10 Natuurvriendelijke oever P9 Poel en klein historisch water, P10 Natuurvriendelijke oever, P11 Rietzoom en klein riepceel
2.3 Natte begroeiing	Creëren fourageergebied Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden	P9 Poel en klein historisch water, P10 Natuurvriendelijke oever P9 Poel en klein historisch water, P10 Natuurvriendelijke oever
2.4 Randen en ruigte	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden Creëren fourageergebied	P24 Struweelrand P24 Struweelrand
6.2 Toekomstbestendige waterlopen	Creëren fourageergebied	P10 Natuurvriendelijke oever

Bijlage 5: Instapcriteria en open te stellen beheerpakketten leefgebied Natte dooradering laagveen

Ecotoop	Criteria voor effectiviteit
Sloot	<ul style="list-style-type: none"> • Minimum schaal waarop de maatregelen worden genomen is een aaneengesloten netwerk van sloten binnen een gebied van 100 ha • Voor het te beheren gebied wordt een integraal beheerplan gemaakt • Maatregelen voor de grote modderkruiper worden alleen genomen op plekken waar de soort al aanwezig is, bij voorkeur aansluitend op natuurgebieden of een EVZ voor deze soort • (Doodlopende) watergangen ten behoeve van de grote modderkruiper zijn voorzien van: <ul style="list-style-type: none"> o randen om inspoelen van meststoffen te voorkomen en er komen; o een dichte gevarieerde waterplanten en/of oeverplanten (helofyten) vegetatie; o kleinschalig in ruimte en tijd gefaseerd onderhoud waarbij steeds slootvakken afgesloten blijven voor ander vissoorten die jonge grote modderkruipers eten; o een zo natuurlijk mogelijk waterpeil • Sloten worden alleen voor doelsoorten beheerd waar de soort al aanwezig is of aansluitend op een bestaande verspreidingskern • Sloten met natuurvriendelijke oevers zijn schoon en helder door maatregelen om instroom van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen te beperken en worden uit gerasterd bij intensieve begrazing • Sloten beheerd voor doelsoorten hoeven niet jaarlijks te worden geschouwd maar worden planmatig, cyclisch en gefaseerd in ruimte en tijd onderhouden. Indien de vegetatiegroei dit toelaat niet vaker dan eens in de vier jaren • In sloten waarin de bittervoorn voorkomt worden bij het baggeren grote zwanenmossels teruggezet in de sloot. In de sloot houdt in dat dit op de zelfde hoogte is als waar de betreffende zoetwatermossel langs de sloot is gevonden. De zoetwatermossels mogen niet worden verzameld om vervolgens op het eind van de sloot te worden terug gegooid. • Dit om te voorkomen dat de zoetwatermossels in een keer gepredeerd worden en er toch te weinig grote mossels overblijven.

Open te stellen beheerpakketten in leefgebied Natte dooradering Laagveen

Beheerclusters leefgebied conform NBP 2016*	Beheerfuncties leefgebied conform NBP 2016	Open te stellen beheerpakketten** t.b.v. doelsoorten (zie bijlage 1.0 NBP 2016) leefgebied Natte dooradering Laagveen in Noord-Brabant (voor toepassing beheerpakketten zie instapcriteria leefgebied paragraaf 4.3 NBP 2016)
1.5 Graslandranden	Verschralen	P13b Botanisch hooiland, P13d Botanisch waardevolle hooilandrand
2.2 Overgang nat-droog	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden	P9 Poel en klein historisch water, P10 Natuurvriendelijke oever, P11 Rietzoom en klein rietperceel
2.3 Natte Begroeiing	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden	P9 Poel en klein historisch water, P10 Natuurvriendelijke oever, P11 Rietzoom en klein rietperceel, P12 Duurzaam slootbeheer*
6.2 Toekomstbestendige waterlopen	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden	

Bijlage 6: Beheerpakketten leefgebied water

Pakket Actief Randenbeheer bouwland – GLB-rand	
Beschrijving	
<p>Een GLB-rand is een rand langs een watervoerende sloot met als doel emissiebeperking van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar oppervlaktewater (inclusief talud) waar ontwikkeling van de agrobiodiversiteit plaatsvindt. De randen kunnen door de deelnemer gebruikt worden voor de invulling van de EA-opgave uit de vergroeningsvoorwaarden van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), mits deze opgegeven worden als “onbeheerde rand” uit de algemene lijst. De waterschappen geven op kaart aan waar dit type rand mogelijk is.</p>	
	
<p><i>Actief randenbeheerstrook langs bouwland</i></p> <p><i>Actief randenbeheerstrook langs bouwland (maïs)</i></p>	
Beheereisen	
<ul style="list-style-type: none">• De beheereenheid bestaat van 15 mei tot 1 september uit gras of ingezaaide kruiden.• De beheereenheid wordt niet beweid.	
Aanvullende beheereisen	
<ul style="list-style-type: none">• De rand is 4 meter breed langs A-waterlopen. Langs B- en C-waterlopen is de rand 3 of 4 meter.• Randen bestaan uit gras of worden ingezaaid met laag graskruidmengsel of bloemenmengsel (zie bijlage met mogelijke mengsels en zaaidichtheid).• Randen worden niet gescheurd en/of omgefreesd zonder toestemming.• Randen worden niet bemest met dierlijke mest dan wel met kunstmest.• Mechanische bestrijding van onkruiden d.m.v. maaien is pleksgewijs toegestaan.• Sloopmaaisel dient van de randen afgevoerd te worden binnen 7 dagen.• De rand kan incidenteel bereden worden ten behoeve van de bereikbaarheid van de gewassen op percelen en gebruikt worden voor slootonderhoud.• Op de randen mag geen landbouwproductie plaatsvinden en mag niet worden beweid.• Op de randen wordt geen chemische onkruidbestrijding toegepast behoudens het pleksgewijs (max. 10% van de beheereenheid) en driftvrij bestrijden van probleemonkruiden (brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruiskruid en paardestaart).• Randen worden minimaal 1 keer per jaar en maximaal 2 keer per jaar gemaaid in de periode vanaf 15 juni tot 1 oktober, waarbij het maaisel afgevoerd dient te worden binnen 1 maand.	
Beheervergoeding	
<p>Beheervergoeding is gebaseerd op “Kruidenrijke akkerrand” (beheerpakket 19 uit het landelijk overzicht beheerpakketten ANLB2016) en bedraagt € 823,- per hectare.</p>	

Pakket Actief Randenbeheer bouwland

Beschrijving

Een rand langs een watervoerende sloot met als doel emissiebeperking van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar oppervlaktewater (inclusief talud) waar ontwikkeling van de agrobiodiversiteit plaatsvindt. De waterschappen geven op kaart aan waar dit type rand mogelijk is. Deelname is alleen mogelijk voor bedrijven welke vanuit de vergroening uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) geen verplichting hebben om ecologische aandachtsgebieden aan te leggen (EA-plicht).

Actief randenbeheerstrook langs bouwland

Actief randenbeheerstrook langs bouwland (maïs)

Beheereisen

- De beheereenheid bestaat van 15 mei tot 1 september uit gras of ingezaaide kruiden.
- De beheereenheid wordt niet beweid.

Aanvullende beheereisen

- De rand is 4 meter breed langs A-waterlopen. Langs B- en C-waterlopen is de rand 3 of 4 meter.
- Randen bestaan uit gras of worden ingezaaid met laag graskruidmengsel of bloemenmengsel (zie bijlage met mogelijke mengsels en zaaidichtheid).
- Randen worden niet gescheurd en/of omgefreesd zonder toestemming.
- Randen worden niet bemest met dierlijke mest dan wel met kunstmest.
- Mechanische bestrijding van onkruiden d.m.v. maaien is pleksgewijs toegestaan.
- Sloopmaaisel dient van de randen afgevoerd te worden binnen 7 dagen.
- De rand kan incidenteel bereden worden ten behoeve van de bereikbaarheid van de gewassen op percelen en gebruikt worden voor slootonderhoud.
- Op de randen wordt geen chemische onkruidbestrijding toegepast behoudens het pleksgewijs (max. 10% van de beheereenheid) en driftvrij bestrijden van probleemonkruiden (brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruiskruid en paardestaart).
- Randen worden minimaal 1 keer per jaar en maximaal 2 keer per jaar gemaaid in de periode vanaf 15 juni tot 1 oktober, waarbij het maaisel afgevoerd dient te worden binnen 1 maand.

Beheervergoeding

Beheervergoeding is gebaseerd op "Kruidenrijke akkerrand" (beheerpakket 19 uit het landelijk overzicht beheerpakketten ANLB2016) en bedraagt € 1.875,- per hectare.

Pakket Actief Randenbeheer Grasland

Beschrijving

Een rand op grasland langs een watervoerende sloot waar geen bemesting en chemische gewasbescherming wordt toegepast met als doel emissiebeperking van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar oppervlaktewater. De waterschappen geven op kaart aan waar dit type rand mogelijk is.

Bufferstrook op grasland

Bufferstrook op grasland

Beheereisen

- Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid.
- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit de lijst indicatorsoorten uit de catalogus groenblauwe diensten zijn in transect aanwezig in het groeiseizoen.
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd.

Aanvullende beheereisen

- De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
- Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid.
- Op de randen wordt geen chemische onkruidbestrijding toegepast behoudens het pleksgewijs (max. 10% van de beheereenheid) en driftvrij bestrijden van probleemkruiden (brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruiskruid en paardestaart).
- Indien bij aanvang van het beheercontract in de rand geen 4 soorten uit de lijst met indicatorsoorten voorkomen wordt de rand ingezaaid/doorgezaaid met een of meerdere soorten uit de indicatorlijst om te voldoen aan de beheereis van het beheerpakket.
- De randen zijn 4 meter breed.
- Randen op grasland worden beweid en/of minimaal 1 keer per jaar gemaaid, waarbij het maaisel afgevoerd wordt. Indien gemaaid wordt moet het maaien plaatsvinden voor 1 oktober van ieder kalenderjaar.
- Mechanische bestrijding van onkruiden d.m.v. maaien is pleksgewijs toegestaan.
- Slootmaaisel moet binnen 7 dagen na maaien afgevoerd worden van de rand.

Beheervergoeding

Beheervergoeding is gebaseerd op "Botanisch waardevol grasland" (beheerpakket 13 uit het landelijk overzicht beheerpakketten ANLB2016) en bedraagt € 1.206,- per hectare (botanisch waardevolle weiderand).

Pakket Brede mest- en spuitvrije zone bouwland

Beschrijving

Een rand op bouwland langs een watervoerende sloot waar geen bemesting en chemische gewasbescherming wordt toegepast met als doel emissiebeperking van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar oppervlaktewater. Het beheer van brede mest- en spuitvrije zones op bouwland is alleen mogelijk in en grenzend aan de zogenaamde IHS-gebieden- bufferstroken. De rand is gelegen op regulier in gebruik zijnde landbouwgrond en grenst aan een A- of B-waterloop. Bij de verplichte teelt-(mest)vrije zones voortvloeiend vanuit de mestwetgeving/Nitraatrichtlijn wordt de eerste 5 meter buiten beschouwing gelaten. De randen kunnen door de deelnemer gebruikt worden voor de invulling van de EA-opgave uit de vergroeningsvoorwaarden van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), mits deze opgegeven worden als "onbeheerde rand" uit de algemene lijst. De waterschappen geven op kaart aan waar dit type rand mogelijk is.

Brede mest- en spuitvrije zone langs bouwland.

Beheereisen

- De beheereenheid bestaat van 15 mei tot 1 september uit gras of ingezaaide kruiden.
- De beheereenheid wordt niet beweid.

Aanvullende beheereisen

- De rand is minimaal 10 meter breed en mag breder uitgeren.
- Randen bestaan uit gras of worden ingezaaid met laag graskruidmengsel of bloemenmengsel (zie bijlage met mogelijke mengsels en zaaidichtheid).
- Randen worden niet gescheurd en/of omgefreesd zonder toestemming.
- Randen worden niet bemest met dierlijke mest dan wel met kunstmest.
- Mechanische bestrijding van onkruiden d.m.v. maaien is pleksgewijs toegestaan.
- Slootmaaisel dient van de randen afgevoerd te worden binnen 7 dagen.
- De rand kan incidenteel bereden worden ten behoeve van de bereikbaarheid van de gewassen op percelen en gebruikt worden voor slootonderhoud.
- Op de randen mag geen landbouwproductie plaatsvinden en mag niet worden beweid.
- Op de randen wordt geen chemische onkruidbestrijding toegepast behoudens het pleksgewijs (max. 10% van de beheereenheid) en driftvrij bestrijden van probleemonkruiden (brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruiskruid en paardestaart).

Randen worden minimaal 1 keer per jaar en maximaal 2 keer per jaar gemaaid in de periode vanaf 15 juni tot 1 oktober, waarbij het maaisel afgevoerd dient te worden binnen 1 maand.

Beheervergoeding

Beheervergoeding is gebaseerd op "Kruidenrijke akkerrand" (beheerpakket 19 uit het landelijk overzicht beheerpakketten ANLB2016) en bedraagt € 823,- per hectare.

Pakket Brede mest- en spuitvrije zone grasland

Beschrijving

Een rand op grasland langs een watervoerende sloot waar geen bemesting en chemische gewasbescherming wordt toegepast met als doel emissiebeperking van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar oppervlaktewater. Het beheer van brede mest- en spuitvrije zones op grasland is alleen mogelijk in en grenzend aan de zogenaamde IHS-gebieden- bufferstroken. De rand is gelegen op regulier in gebruik zijnde landbouwgrond en grenst aan een A- of B-waterloop. Bij de verplichte teelt-(mest)vrije zones voortvloeiend vanuit de mestwetgeving/Nitraatrichtlijn wordt de eerste 5 meter buiten beschouwing gelaten.

Brede mest- en spuitvrije zone langs grasland.

Beheereisen

- Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid.
- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit de lijst indicatorsoorten uit de catalogus groenblauwe diensten zijn in transect aanwezig in het groeiseizoen.
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd.
- De beheereenheid wordt niet beweid (alleen bij botanisch waardevolle hooilandrand).

Aanvullende beheereisen

- De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
- Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid.
- De rand is minimaal 10 meter breed en mag breder uitgeren.
- Indien bij aanvang van het beheercontract in de rand geen 4 soorten uit de lijst met indicatorsoorten voorkomen wordt de rand ingezaaid/doorgezaaid met een of meerdere soorten uit de indicatorlijst om te voldoen aan de beheereis van het beheerpakket.
- De randen worden minimaal 1 keer en maximaal 2 keer gemaaid, waarna het maaisel wordt afgevoerd.
- Randen worden niet gescheurd, gefreesd en/of heringezaaid.
- Chemische bestrijding van probleemonkruiden (brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruiskruid en paardestaart) is pleksgewijs (maximaal 10% van de beheereenheid) en driftvrij toegestaan.
- Mechanisch onkruidbestrijding van probleemonkruiden (brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruiskruid en paardestaart) door middel van extra maaien is toegestaan.
- Slootmaaisel dient van de randen afgevoerd te worden binnen 7 dagen.

Beheervergoeding

Beheervergoeding is gebaseerd op "Botanisch waardevol grasland" (beheerpakket 13 uit het landelijk overzicht beheerpakketten ANLB2016) en bedraagt € 1.532,- per hectare bij niet beweiden (botanisch waardevolle hooilandrand) en € 1.206,- per hectare bij wel beweiden (botanisch waardevolle weiderand).

